

Гълъбин Христов

МАГИЧЕСКО ПРОСТРАНСТВО ТАНГРА – АКТЪТ НА ПРОЗРЕНИЕ В ИЗКУСТВОТО НА ВЕСЕЛИН ДИМОВ

Galabin Hristov

TANGRA MAGIC SPACE – THE ACT OF INSIGHT INTO THE ART OF VESSELIN DIMOV

Abstract: The artist Vesselin Dimov says that we have two ways to describe the World – through images in the art, or through mathematical models in the science.

The contemporary art creates new images, ideas and objects in the world using models, practices and technologies of the science or at least it is strongly influenced by the discoveries in science. Today, in the information age, through total media, the art and the technology constitute two sides of the same cognitive process – having same vision and life. The Installation “Tangra Magic Space” is a search that follows exactly this direction, combining the science and the art.

Keywords: *“Tangra Magic Space, Vesselin Dimov, Installation, avanguard, science.*

За Веселин Димов „Изкуството е акт на прозрение” [1]. Както авторът се изразява, ако е съпътстван от дейност, то следите ѝ носят неговия образ – за нас той е посланието и творбата.

Художникът има естественонаучни интереси, завършил е математическа гимназия, учил е в Технически университет, позовава се на Римановата геометрия, включва в разсъжденията си примери от квановата физика. По собственото му признание, интересите му към точните науки са повлияли значително върху формирането на възгледите и практиките му, при които винаги се долавя някакво „инженерно начало” [2].

Точно тези негови нагласи са изворът на „Магическо пространство Тангра”. Разглеждайки творчеството на Веселин Димов, трябва да вземем под внимание, че още при инсталацията “Воден змей”, която разгледахме в предишни материали [3] и вече съвсем определено – при “Магическо пространство Тангра” 1985 г. се забелязва склонност към философско тематизиране – качество, което ще се развива с времето и ще се проявява при всяко отделно произведение [4].

Веселин Димов вярва, че работата на художника е да разшири хоризонта на възприятия чрез ежедневната си практика. Точно неговото изкуство разширява хоризонта на авангардните търсения у нас.

В първата му изложба „Терен и Конструкции”, скулптура на открито, реализирана в Морската градина на град Варна през 1982 година [2], основните търсения се виждат още от заглавието. Изследва е съзвучието между човешка дейност, природен процес и среда, като целта му е била да се постигне синхрон между формите, внушаващи определен комплекс от идеи и усещания. В процесът на инсталиране на творбите Веселин Димов установява, че те притежават „внушение” и „присъствие”, което е било отвъд тогавашния му познавателен опит.

Той с пълно основание може да бъде определен като художник философ, за чието мислене чистотата на изобразителните видове няма никакво значение. Димов не е автор, който се ръководи от формални принципи или компилативни стратегии. Напротив, формата и текстуалността се раждат в резултат на вътрешна работа [4].

За него присъствието, въздействието на творбата е било проблем отвъд формалните търсения и експерименти. Осъзнал е, че “магията” е в моделирането на процес, а не просто моделиране на форма и нейното ситуиране.

Следва “единството” между среда и конструкция на „Воден змей”, създадена през септември 1983 г. в един вир на река Велека при с. Кости, Странджа планина [3]. При реализирането на тази инсталация авторът осъзнава, че в акта на творчество, отношенията среда-конструкция се обективират в и чрез човека и неговото възприятие и потенциал. Присъствието на материалния обект няма материален носител или поне не в рамките на нашия сетивен модел.

Веселин Димов твърди, че имаме два начина за описание на Света – чрез образи при изкуството или чрез математически модели при науката.

Съвременното изкуство създава нови образи, представи и обекти в света, ползвайки модели, практики и технологии от науката или поне е силно повлияно от откритията в науката. Днес, в информационната епоха, чрез тоталните медии, изкуство и технологии са две страни от един и същи познавателен процес – от една и съща визия и битие. „Магическо пространство Тангра” е търсене точно в тази посока, съчетаващо наука и изкуство. Сами можем да открием иновативните размишления на автора и реализациите на творческите му устремии още през 1983 г. когато в нашите изобразителни среди, не се наблюдава толкова смел почерк на изказност.

По думи на Веселин Димов – Нашата култура описва един вече съществуващ свят. Такъв тип възприятия и практики на нас, българите, не са ни чужди. На тях лежат светогледът и обредността, те са „другата парадигма” на старата ни култура. Тя се основава на триадата Небе-Човек-Земя, триада, в която се съпоставят тъмното и светлото, а не простото и безлично Субект-Обект.

Магическо пространство Тангра

В тази концептуална атмосфера е възникнала инсталацията, пърформансът, събитието „Магическо пространство Тангра“. Произведението е реализирано през януари 1985 г. в Додрехт, Холандия. Творческият облик на Веселин Димов окончателно се оформя точно с това произведение. Той е затворил прозорците на галерията, в която е ситуирана инсталацията, с черно фолио, като по този начин е разделил „света“ на „вътре“ и „вън“, на микрокосмос и макрокосмос. Пробивайки дупка във фолиото се получава така, че външният свят се проектира вътре. Така той борави в тези *два наслаждаващи се образа*. Ето как Веселин Димов споделя собствените си впечатления от „Магическо пространство Тангра“: *“През отвор с диаметър 2,5 см в черното фолио, с което захрих прозорците и вратата на галерията, пуснах слънчев лъч. Така се получи “камера обскура”: външният свят се проектира обрнат обратно по стените и тавана на помещението. Оказа се, че пространството, в което работех, се движи спрямо неподвижния лъч (заедно със Земята, Слънцето е “неподвижно”) доста бързо. Започнах да отбелязвам на стената характерни точки през интервали от време. Чувствах, че работя на единия край на лъча, а другият е просто слънцето. Имах всичкото основание да считам, че както външното се проектира “вътре”, така и моята дейност се проектира през отвора “отвън” в Безкрайността. Бях буквално между Земята и Небето.” [5] През плъзгащия се лъч в пространството се усещаше как залата е “окачена” на него и се върти със Земята в безграничното. От Слънцето светлината пътуваше 8 минути, докато внесе образите в моето пространство. Може би всяка мисъл и чувство се проектираха навън.*

Светът се съставяше в и чрез човека. Магическо пространство

Това произведение не може да се определи жанрово. Реализирано е в галерия, но не е изложба.

Изобразителните елементи са затъмнено пространство и един слънчев лъч, преминаващ през колело със спици и ограничено в един заграден с въже триъгълник, който в условията на камера обскура изписва в пространството дневната си траектория. От друга страна, творбата изгражда смисъла си окончателно чрез символно натоварен пърформанс: художникът записва периодично мястото, до което се докосва слънчевия лъч, фиксирайки го с горящи газени лампи, и това става в съвместна звукова акция със холандски композитор. Интериорът на галерията, в която се разиграва действието, е сведен до съвсем груб и неравен под, напълно изразителен за играта на слънчевия лъч, отблясъците, тъмнината и обрнатия образ на външното пространство, което се проектира чрез принципа на камера обскура [4].

Макар да е реализирано извън страната, в либерална Холандия, „Магическо пространство Тангра“ е първото пърформативно произведение, изпълнено от български художник неемигрант [6]. Трудно е да си представим, че след погрома, упражнен върху изложбата „Терен и Конструкции“ от 1982 [2], художникът ще бъде допуснат в началото на 1985 (когато либерализацията в обществения живот все още не е започнала) да “шаманства” на регулираната сцена [4]. Както твърди една оценка “ниито един друг подобен опит у нас по това време няма такава висока степен на професионалност и естетическа завършеност” [7].

Както и при инсталацията „Воден змей“, авторът „опитомява“ природните сили, за да подчертае мощта на тяхната енергия през призмата на собствената си философия и творчески търсения.

Но най-любопитното в случая е може би характера на ролята на пърформара, която художника си е отредил – фигура на стоене “между Земята и Небето” и “проектирането на дейността му отвън в безкрайността”. Подобен случай на краен (но не преигран) символизъм, когато артистът едва ли не влиза в диалог със стихииите на вселената ще остане самотен в историята на пърформативните практики у нас и трябва да се отбележи, че като типология той стои най-близко до класическите шамански акции на Йозеф Бойс от средата на 60-те. Още по-забележително е, че действието е постигнато с крайно първични средства, буквално като игра на сетивността [4]. „Магическо пространство Тангра“ е представено на първата изложба на български концептуалисти в САЩ след падането на Желязната завеса (гр. Плимут, галерия “Карл Дредъл”, февруари 1991) и е прието от публиката с аплодисменти [8].

Веселин Димов възприема пространството в неговата класическа понятийност, благодарение на което той ни представя един по-различен прочит на българския авангард. Произведенията му придобиват специфичен дух и заряд, което прави почерка му разпознаваем.

„Воден змей“, „Магическо пространство Тангра“, „Драконът изплува“, „Йога-арт“ и др. носят характеристиките на т.нар. “временно” изкуство, при което етичните проекции са интегрирани

формално убедително и с деликатна поетичност [4]. Тези негови творби са реализирани под формата на акции с характер на пърформанс, но определено произведението „Магическо пространство Тангра” е проява на творческа смелост и затвърждава позицията на Веселин Димов като изключителен автор.

БЕЛЕЖКИ

Владова, Е. „Опит за портрет на художника Веселин Димов”, в. „Литературен форум”, 28.06.2001, бр. 16.) [Vladova, E. „Opit za portret na hudozhnika Veselin Dimov”, v. „Literaturen forum”, 28.06.2001, br.16.)]

Христов, Г. „Терен и конструкции” – първата авангардна изложба в България, 2015 г. [Hristov, G., „Teren i konstruktsii” – parvata avangardna izlozhba v Bulgariya, 2015 g.]

Христов, Г. „Веселин Димов и Водният змей” 2015 г. [Galabin Hristov „Veselin Dimov i Vodniyat Zmey” 2015g.]

Руенов, Р. „Веселин Димов в контекста на възникването на съвременното българско изкуство”, сп. „Изкуство и критика”, бр. 6., 2012 г. [Ruenov, R., „Veselin Dimov v konteksta na vaznikvaneto na savremennoto balgarsko izkustvo”, sp. „Izkustvo i kritika”, br. 6 2012 g.]

Цитат от: „Безмер”, издание за изложбата на Веселин Димов в галерия „Ата-Рай”, 18–30 ноември 1997 (8 странич вестник). [„Bezmer”, izdanie za izlozhbata na Veselin Dimov v galeriya “Ata-Ray”, 18–30 noemvri 1997 (8 stranich vestnik).]

Разбира се художници-емигранти като Алцек Мишев и Васил Симитчиев изпълняват пърформанси и акции (някои, от които много известни в международен план) далече преди това. Да не говорим за класическите творби на Кристо [4].

Василева, М. „Веселин Димов или историята...”. [Vasileva, M., “Veselin Dimov ili istoriyata...”.]

Буцев, Н. „България и Бохемия са близки, но все пак различни понятия”, в. „Арт”, бр. 13./2 април 1992. [Butsev, N. “Bulgariya i Bohemiya sa blizki, no vse pak razlichni ponyatiya”, v. “Art”, br. 13./2 april 1992]